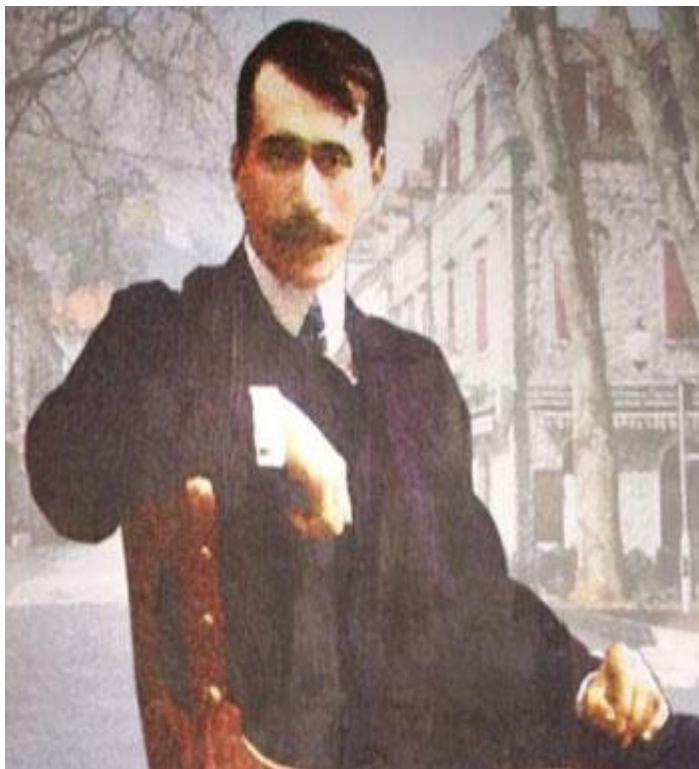

Јован Дучић

ПЛАВЕ ЛЕГЕНДЕ

Пријатељу
Иви Ћипику

ЧОВЕК И ПАС

С почетка је падала танка, ситна, црна киша. Алпијским путем изнад језера пео сам се те вечери на брег. Киша је затим неосетно расла, постајала крупња, црња и леденија, а пут је улазио све дубље у мокру помрчину и једну невидљиву шуму. Наличио је на пут који води у други свет.

Наједном се зачу шум, ход. На малим алпијским колима на којима се носи храна, били су упрегнути човек и пас. Ниједан ме није осетио за собом, јер је ноћ била шумна и зато што су били уморни. Бела пара из њихових уста и са тела дизала се у једном заједничком прамену магле.

Кола су напорно одмицала напред. Они су ишли мирно, погнути и задувани. Сваки је од њих мислио своју мисао, бринуо своју бригу, и вукао свој део терета. У долини су се рушили прљави потоци и шумили невесело.

А када скренуше у помрчину, није се више распознавао човек од пса.

ЦРНА ПЕСМА

То је било док она беше најлепша и најтужнија жена у мрачном Ескоријалу; то је било обично у дуге дане, у вртovima где су живели сунцокрети, пуни болне носталгије.

Кад су се с пролећа враћале ласте у своје калуђеричком оделу од свиле црнобеле, певале су јој неки тамни напев с мора.

Певале су јој, јер је она волела њихову чудну песму, и јер им је давала из своје црне рукавице неко ситно зрње са далеких острва, да јој могу по цео дан певати о Тузи.

А када је, први пут обучена у белу свилу, са два миртина цвета у руци, отпочинула под сребрним мрамором, над којим је мрки чемпрес шумио дугим црним шумом, —

Она зажели да чује један рефрен Среће, само један.

СРЦА

То беше једне ноћи, која је била можда најцрња од свих ноћи. Једва се наглашавао ветар који изгледа као да носи собом неки мрачни дим и све засипа црним пепелом.

У свом гнезду од конопље и сухог грања лежао је на јајима стари двестагодишњи гавран и спавао зимским сном. Његова стара крв загревала је јаја под њим, у којима су се полако зачињала три црна живота.

Двестагодишњи гавран сву ноћ снева мутни сан о нечем што је било пре два века. Сневао је о првом свом полету са гнезда, у небо, у сунце. Сневао је о првом телу на које је пао, покрај неког друма, на летњој жези.

Он је ту пао с кликтањем, с непознатом радошћу, и зарио одмах свој кљуун, оштар као челик. Он је отварао појудно све нове и нове ране, широке, свеже, лепе. Кликтао је као дете, зовући, лепршајући као први лептир, када игличастим кљуном ухвати за једно хладно и укочено срце...

То је било пре двеста година.

Стари гавран, успаван сада у гнезду, осети како се у њему узбуди сав бес инстинкта, и како навали крв као ветар и као пламен. Од тога у опнама јајета под њим пренуше се и слатко затреперише тек зачети животи...

Три мала нова срца закуцаше узбуђено и ударише неодољиво у помрчини. Они ударише весело као три нова часовника.

ПРИЧА О ЈАКОМ

На једном истом ланцу, чврсто везани за руке и за врат, била су два робијаша, један јаки и један слаби. Слаби је мислио на ропство, и био је тужан, а јаки је мислио на слободу, и био је ведар. Јаки је хтео неколико пута да једним напоном поцепа гвожђе и побегне, али је то слабог давило, крравило, усмрћавало.

Једне ноћи јаки је бдио. Мислио је на своја брда, где је доскора ходио силан и свиреп као природа; где су га се бојали вепрови; где је окрвављеним рукама ишао до орловских гнезда, старе давио и младе крао; и одакле је рушио стене, да у понорима чује њихову смрт; и где је живео силан, разуздан и шуман, као водопад.

Ноћ је била тамна и стражари су спавали. Неодољива илузија слободе испуни његов свирепи дух. Гвожђе се напе и поцепа. Он јурну преко удављеног другара, преко стражарâ, преко поља с црном травом, преко реке с црном водом, у коју се баци као млада, страсна звер, и дохвати за слободну обалу. Иза његових гора изгреја крупан, крвав, поноћни месец.

Њега је Природа дочекала са осмехом, са радошћу, са раширеним рукама, са благословом. Јер она не зна за правду него за силу.

НА СТЕНИ

Олуја, у ноћи, на једном удаљеном предгорју на океану. Муње осветљавају на стени која из висине обала понире у бездан, црну као очајање, огромно дрвено распеће, подигнуто ту од морепловаца. Распети Спаситељ држи високо своје кржаве руке пред мрачним просторима.

Громови падају над њим и испод његових ногу, односећи читаве спратове разбијеног гранита, који се с хуком руше у црну воду што трагично хучи у мраку. У даљини у хоризонту, дигоше се црвени пламени стубови: то су муње запалиле неку огромну шуму негде на предгорју.

Доле, испод обронка на коме је старо распеће, чују се болни гласови: као да цео народ деце мре напијући у стењу и у шкољевима. И као да у тој празној воденој ноћи пева неки црни хор чија се свирепа песма разбија у неким сводовима од камена. Јаук је мора болан и страшан, и муње у дивљој радости прождиру небо... То вече изгледа последње од свију вечери.

Мирно, на стени, стоји огромно распеће. И сваки пут кад севне, сваки пут као да се отворе оне кржаве руке, високо у небу; изгледа да обухватају у своја наручја све просторе у тој леденој ноћи.

МАЛА ПРИНЦЕЗА

Мала принцеза, чије су косе имале боју месечеве светлости, чији је поглед био модар, и чији је глас имао мирис жутих ружа, — мала принцеза је уморна од живота, и она је тужна.

Она је на својим широким мраморним терацама над морем, поред огромних ваза у којима су мирно умирале њезине кризантеме, плакала крадомице у дуге мутне вечери. Нејасна носталгија и неизвесна туга умарале су њену крв и њено тело, који су били исти као крв и тело у љиљана.

И у топле ноћи, када је ваздух пун златне звездане прашине, и док на мрачним зидовима спавају мирни паунови, и када сви цветови отварају своја срца, отварало се и срце мале принцезе. Зато су те ноћи биле тако пуне туге и топлоте.

А када је умрла, нечујно и спокојно, као што су поумирале њезине кризантеме, дуго су са катедрале певала стара звона. Гласови тих звона били су мирни и свечани као гласови давно помрлих свештеника.

ВЕЧЕРЊЕ

Мала, снежна сеоска црква, на рудини, покрај грозничаве зелене реке. Рудина је неограђена, пуна траве, и на њој пасе један крупан млад магарац. У трави лежи неколико огромних напуштених стећака, можда гробови какве патаренске господе. Магарац лагано чупка траву, око старих знамења и племићких грбова.

Тако цео дан. Најзад сунце уђе међу планине и просу на реку свој последњи крвав зрак. Сељак-цркве— њак затресе у торњу мало вечерње звоно, које одјекну многократно у оближњој црној смрчевој шуми. Река се лагано гасила.

Магарац подиже главу, крупан и силан. Два његова мокра, светла, широка ока загледаше се несвесно у долину која је била пуна звука. Тада он пусти свој глас гадан, сиров, рапав, али пун младости, силе и неког дивљег, неодољивог весеља што је жив. И, као побожни глас звона, и тај се глас подиже у небо.

ЈЕДНЕ ВЕДРЕ НОЋИ

Били су зашли влашићи и месец, и била је поноћ. Гроб Спаситељев белио се у провидној тмини, и око њега су лежали римски војници. У врту, у коме је било пуно сикомора и тамариса, било је мирно. Мирис јасмина мешао се са љубичастом светлости ноћи у којој је спавао мртви син Божји.

Војници су били поспали. Њихово оружје и шлемови светлили су око гроба. Њихово дисање губило се у напорном дисању ствари и биља, које се чује у ноћи када зађу влашићи и месец.

Само један војник, најмлађи од свију, није спавао. Он је слушао ноћ, и мислио на Лидију, на малу и лепу Лидију с ону страну песка и мора, у једном рибарском селу на жутом Тибру; на Лидију са уснама које су имале боју пољупца, и очима које су имале боју страсти; на Лидију са којом је проводио дане прве младости, он плетући своје мреже, а она плетући своје котарице.

Мислио је сад овде на њу, Анкус Марцелинус, син Кајусов, и узео је за руку, оборио је на свој штит, и бацио се на њена влажна прса. И док све спава, он је ухватио за бело грло, зарио јој дубоко зубе у њ, дубоко, да је ударила крв, и она се почела кидати у страсти, боловима, пожуди. Затим јој је нашао мала уста, распаљена у руменој грозници, и притиснуо на њих један пољубац, само један, али бесконачно дуг и крвав. Видео је у том часу замркли Тибар

на чијој је матици пливао велики штит јулског месеца.

Ноћ је овде међутим бивала све љубичастија; звезде су залазиле; у даљини се дизао мирни и дуги шум, као хујање шуме или хујање воде... Гроб Спаситељев лежао је поред њега, неопажен и миран, у тишини.

ДУБРОВАЧКА ЈЕСЕН

In questa tomba oscura...
Veethoven.

Сам, на камину, у млетачкој вази, умире један букет жутих ружа. Његова је смрт пуна топлоте и његова душа што одлази, пуна је мириса; зато је соба мирисна и топла.

Сви су зидови покривени огледалима која су мукла од јесењег дана. У свима се њима огледа стас једног плавог властелина из портрета у крупном оквиру, у једном углу. — Жуте руже умиру лагано у старој вази.

На сточићу од слонове кости стоји у сребрној кутији расут прах за косу и лице, као да га је сад напустила Госпођа коју су јуче спустили у гроб. — Жуте руже умиру заборављене и пуштају лагано своју мирисну душу...

А у прозоре, пред којим стоје редови црних чемпреса, бије јесења киша. Она бије понекад оним трагичним ритмом и леденим капљама као киша што пада по хладним мраморним плочама на гробљу, а понекад узбуђено, радосно, страшно, као киша што бије у прозоре двоје заљубљених.

Жуте руже умиру очајно у соби, у коју се неће више вратити једна жена у црном, која је била увек тужна.

РАВНОДУШНОСТ

Те ноћи, у звонари једне катедрале, поред готских звона, седео је Мефисто блед и нем. Његове студене очи од челика биле су упрте на огромни град, залеђен у једном страшном сну. Стотине празних мостова гурили су се над белом реком у којој је тињало неколико звезда. Ноћ је била студена и тужна.

Мефисто сеђаше исто онако грозан и блед као некад над Тебом, над Вавилоном и Јерусалимом, у сате њихове пропасти. У тамном и непомичном ваздуху око њега стршиле су танке готске цркве, у којима је те ноћи био утамничен један немоћан Бог. Али је Мефисто оклевао да учини икакво ново зло.

Је ли се у њему пренуо глас некадашњег доброг херувима, глас љубави? И он, који је стајао изван свега и против свега, је ли осетио сад да се најзад враћа у вечиту, тиху и топлу Хармонију? Или је, напротив, те ноћи смишљао своју најстрашнију оргију, своју највеличанственију поему Разорења?

Не, непомичан и нем, у студеној ноћи без неба, поред заглувених звона, он осети срце празно и мало. У њему не беше више ни љубави ни мржње; у њему беше сада само студена Равнодушност, као зелено море отрова и жучи. И Мефисто позна то непознато осећање равнодушности које никада није имао ни Бог ни Сатана, и које је само осећање Човеково.

Тада бог зла увиде сву дубину понижења и осети најсвирепији од свих болова.

ЉУБАВ

Једне ноћи у дубини океана, у једној долини покривеној алгама, пробудио се један млад полип. Свуд око њега владала је дубока водена тишина. То је било место вечитог студеног мира и глухе непомичности.

Вода је била у висини нешто беличаста, сребрна; мора да је високо на површини била пала тешка киша месечине.

Те ноћи млади сенсуални полип осети први пут у својим микроскопским венама једну дугу ватрену струју, страст од које је задрхтао у бесаници, и осетио чежњу непознату и слатку. Он се ухвати лагано за неки предмет. То је био један мали златни прстен у меким алгама...

Вода се светлила у висини, ваљда од многих звезда.

ДЕЛО

Гледам како црни шумски паук цело после подне тка на тамном чворнатом стасу једног престарелог дрвета своју широку мрежу. Он тка неуморно и непрестано. Ситни конци које испреда, излазе из његових груди, из срца, и његово ткиво постаје све чвршће и све лепше.

Шума је пуна топлоте и звука. По њој зеленкаста сунчана светлост пада са екстазом. За то време читави мали хорони из лишћа прате ритмично тога мрачнога уметника, тога неуморнога ткача. А он преде све веселије, све страсније, све нестрпљивије, правећи по своме ткању неразумљиве и чудне фигуре.

Црни шумски паук знаде ли шта значи та његова уметност? Знаде ли да испреда замку? Ко зна. Али је немоћан да се уздржи имало, да малакше и за тренутак. Тако тај мали артиста испреда жудно из својих груди, из срца, из болног и магловитог сна и воље за стварањем.

Он у своје ткиво уткива кончиће што се извијају из танких гласова са гнезда... И упреда у своју мрежу сјајне сунчане конце што падају из неба... И везе своје цртеже што излазе из његове мрачне и ненадмашне енергије која хоће савршенство и последњу реч мудрости и облика...

А кад је све било готово, он се — као Творац некада — блажено загледа у своје свилено дело.

ПРЕХИСТОРИЈСКА ЉУБАВ

На једној каменој равници над понором, на неком планинском хрбату, ухваћени су били у страховити коштац прехисторијски човек и горила. Подједнако свирепи и силни ломили су се у том очајном загрљају у коме треба да умре један од њих двоје.

То је било због човекове жене, која је стајала на стени поред њих са једним крвавим цветом у устима, и гледала љубоморног мужа у освети. Нема, зарасла у длаку, и гадна, држала је она на очајним борцима свој поглед пун несвесног задовољства.

Негде у даљини чуо се шум: можда шум младог зеленог мора, или шум стада мамута у каквој оближњој шуми. Небо је било пуно светлости, страсти и пожуде, и као да је из њега падала нека нечујна азурна киша.

А када се окрвављени и изнемогли рвачи, учинивши свој задњи безнадежни напор, сурваше обојица у понор за њима, њихов се пад није чуо, толико је понор био бесконачан. Женка, са крвавим цветом у својим ружним устима, осмехну се тихо једним нежним осмејком.

То је био први осмех једне Фрине и у исто време први осмех једне Офелије.

ПРОЛЕТЊА ПЕСМА

Широко гробље на обали, код вароши, било је тај дан пуно сунца, мириса и боја. Грбови су зазеленели подмлађени и беху весели. Море је шумило са страшћу у грању црних чемпреса који беху узнемирени. Из великог љубичастог неба пада нека топла сенсуална влага.

Мрамор по хумкама богатих светлио је у радосном сребру. Бусење по грбовима убогих блистало је у јутарњим смарагдима. На бледом лицу покоје мирне статуе застале беху последње сузе. Све дрхти, осећа, дише, и пружа руке према сунцу. Грбови као да имају срце, неко велико тамно срце, које удара нестрпљиво, заљубљено.

Колико живота, младости и снаге тај дан међу грбовима! Изгледа то као празник грбова. Наслушкује се неки шум и назире покрет. Осећа се дах, и по мирним стазама под мокрим цвећем, провејава чежња. Чује се ритам. Све прожима нека мирна и болна радост, узнемирено, појудно.

До мишица у влажној јами, један млади радник копа нов наручени гроб и уз ритам мотике певуши једну љубавну песму.

Недалеко од њега у један грм паде јато црних косова. Изнад њега у великом сунцу пролети бело јато голубова.

ВЕЧЕРЊЕ ПЕСМЕ

Отуривши своје огромно камено рало, исправи се Адам. При црвеном вечерњем сунцу које је залазило, паде по земљи његов тешки и дуги сен, као сен крупнога јаблана у модром пшеничном пољу.

Из великих одваљених груди и широких бразда дизао се мирис младе и страсне Земље. Из вечерњег свода падала је ситна пурпурна прашина и крвавила ораницу. Адам баци свој мрачни и брижни поглед по видокругу који је био у пламену и диму. Свуд је владала мртва самоћа и свирепа тишина.

Ева је за то време седела у сенци топола поред једног зеленог извора. Њене су косе падале по сочној трави, и њен је слух био опијен ритмом воде из врела, који је био пун пожуде.

Она гледаше Адама, са чијих је широких кошчаних груди и мишица бризгао врео и крупан зној. Из његовог огромног мрког тела дизала се танка плавичаста магла, као са мокре стене. Био је млад, бујан, огроман. и, налик на необуздани ритам из извора, у њеним прсима диже се и узбурка дуг и таман шум крви.

И, као сиви лист тополе, Ева задрхта.

ЧОВЕК

На пједесталу седи мајка од бронзе и доји сина својом тешком мрком дојком. Осећа се како железно млеко струји и улази у детиње тело од метала, и како дете расте и буја силно.

Какво чудно одојче! Када оно сиђе из наручја мајчиног и постане човек, колико ће величанство од снаге да покаже у животу. Његово гвоздено срце зазвечаће у додиру с јадима, тријумфално као што звече мачеви. Његовим путевима ће да певају хорови поклоника.

Једног дана дете је постало човек. У његовим венама узрујавала се силна железна крв. О његове прси разбијали су се јади и падали скршени пред његове ноге. Победнички и гордо стајао је међу гомилама. Људи су га се бојали, јер је био страшан, а жене су га волеле, јер је био свиреп.

То је био једини човек који није познао јаде. Али иако их он није нашао ван себе, он их нађе у себи: он осети да има душу. Она га је мучила својим неодољивим питањима и разједала његово метално срце. Мисли су ишле дном његовог духа остављајући трагове отрова и студени, као змије.

Он је имао душу, и она га је прогонила као смртне и ништавне. Силан међу другима, он је био ситан пред собом...

Тада је осетио колико има страшног бола у томе: не бити као остали, а бити ипак само човек.

СУНЦЕ

Родио се на Јонском мору, на обалама пуним сунца, тамних вртова и бледих статуа, и, као галеб, окупао се у азуру, светлости и мирису вечито загрејаних вода. Мајка га је често носила по студеним сенкама дрвећа чије је лишће имало мирис сна.

Несрећни песник! Дететом је отишао у крај где је небо бледо и смрзло, на коме гори бело и хладно сунце, и по чијим обалама плачу ветрови. И једна мисао, као рана, опомињала га је на његову сунчану јонску обалу, тамне вртове и бледе статуе. И заједно с таласима и ветровима, он је плакао горко и неутешно на жаловима меланхоличног туђег мора.

Тако много година. И кад су његове косе, плаве као увело лишће, постале беле; када су његове страсне и велике очи, некада зелене као лимуново лишће, постале мутне; и када је у својим венама осетио јесен која више нема свог пролећа, он се вратио на своје сунчане обале Јонског мора.

Све је тамо било као и пре. Али он није више био онај исти. И није могао да позна те сунчане обале родног краја. Болно, он затвори очи и погледа у себе. И гле, тамо он виде све онако као што је било некад; непрегледне обале са дрвећем и сенкама, које су ишле до краја света; и бледе статуе у којима је узрујано струјила бела крв страшћу и заносом; и једно огромно сунце које је изгледало веће него свемир. Оно је давало просторе своду, сјај и

облике стварима, јасноћу и чистоту мислима, и позлаћивало све куда је пало.

То је било сунце које се не рађа на истоку света, Сунце Младости, које излази и залази на границама које су шире од свију простора, сунце које је давало дубину небеском своду, боју пределу, трептање звездама, лепоту страсти и коби у очима жене; и које је сада светлило још само дубоко у вечерњем сутону једне душе.

Јер ствари имају онакав изглед какав им даде наша душа.

ОСТРВО ПАПАГАЈА

Острво без људи, у пределу мора куда бродови никад нису прошли. На том острву сијају шуме као широки пламенови у небу. То је од неизбројних јата папагаја са ватреним бојама чије махање крилима даје острву изглед страшног пожара. Под ноћ, та јата стоје непомично по грању и земљи, и гледају својим хладним очима запаљени хоризонт на чијој црти залазе и излазе мирна и равнодушна сунца.

Бродолом је избацио на то острво само њих двоје заљубљених. Они су били прво човечанство и први краљевски пар тог новог света. На острву је она постала његова жена, давши му своје тело и душу. Али човек рече: Жена има душу, тело и прошлост. Дај ми и прошлост!

Али човек није могао никад сазнати њену истину, јер између њих и старе постојбине беше сад непроходно море. Његове сумње почеше расти сваким даном. На свима раскрсницама мртвог острва ређаху се фантоми њене прошлости. Брзо их се испунише све шуме као војскама, и све воде као аветињама, и цело острво поста за њих тесно као тврђава. Тада он поче да их гони, дан и ноћ, по пољанама и горама, својим краљевским мачем и својим дугим копљем дивљачког борца. Обарао их је у гомилама низ стрмени; натеривао у воду где их

је давио; затварао у пећине где их је зазиђивао; и падао је преморен, лицем земљи, крвавих рука, и са иступљеним оружјем.

Сунца су залазила пред хладним зеницама папагаја од чијег су жарког перја све шуме изгледале као у пожару. Али први човек и први краљ острва полудео је од страха.

РУКА

По мраморним степеницама које силазе у море, окружена народом, лепа жена Победиоца чека повратак у луку његове галије са пурпурним једрима. Поред њених ногу обучених у злато леже два сува дугачка хрта са жутим очима.

Када се галија појавила на сунцу, видео се он у златном оклопу, млад, држећи у једној руци заставу Спаситеља а у другој високи мач. За њим су упловили сви заробљени бродови са војсковођама непријатељским, окованим у железно, и с пленом за републику и за његову драгу.

Кад се попео уз степенице на којима се срео са Госпођом, народ је поздрављао Победиоца с усклицима, бацајући му руже и мирте, и просувши сузе.

А кад му је она пружила руку, хладну као лед, невидљиво и први пут је тада клонула мишица која је покорила Исток. Идући затим кроз сјај, клицање и пљесак, прошли су заједно, руку под руку, Победилац и Издајица.

Мирно су ходили поред њих два сува дугачка хрта са жутим очима.

ОГЛЕДАЛА

Хтела је да види своју велику лепоту, али није било огледала на свету. Тад рече своме драгом: Отвори ми твоје велике зенице да видим своју лепоту.

Велике зенице човека који љуби отворише своја сјајна огледала. Жена извади из своје косе цвеће и чиоде, огрну се власима као сенком, и закликта од радости.

И поче да игра као пламен, као зраци, као сенке, као жито, као таласи, као змије, као мачке, као ноћне сабласти.

И у тој радосној и дивљој игри, она разби огледала. А када је разбила та огледала, није више знала каква је, је ли лепа или је одвратна. Јер је у помрчању тих огледала нестала и она сама.

ОТРОВ

Сатрап је казао блудници да отрује песника из Сусијане који му се руга.

— Отруј га, свештенице љубави, јер ми се руга. Ако га отрујеш, даћу ти златан појас и седам најлепших паунова из мога парка, и мога коња, и мога кувара. Он хоће да ми метне на главу капу од хартије и на мене обеси прапорце лудака. Он се руга моме шлему и мом штиту. Кад беседим народу који плаче од узбуђења, он ми се смеје једини. Отруј га, свештенице љубави, и ја ћу ти дати галију на мору и двореве у пољу. Јер кад мој гнев оде у народ да му покажем моју силу и да га казним, проливши његову крв, и запаливши његову жетву, и отевши његове жене, осећам на себи поглед гордог презирања само тог једног човека. Отруј га, даћу ти један град и најлепши камен из мог жезла.

Али та жена није знала како се трује.

Тада сатрап рече: — Лажи га. Кажу му да си жена коју су протерали због врлине из неке далеке земље у којој се врлина прогони, и он ће те сажалевати. Кажу му да си мученица, и он ће те волети. Погледај га својим страшним очима и покажи му своје лепо тело, и он ће сањати о теби. Узми своје велове, и своје гривне, и своје мирисе, и играј му, и он ће те пожелети. Али немој престати него лажи и даље, лажи непрестано, лажи увек.

И он ће умрети само од те једне помисли: зашто нас лажу не само они који нас мрзе него и они које ми љубимо.

ЗОХРА

Путник је срео у првом сутону на морској обали младу и црну жену, која према звезди, што у тај мах блисну на западу, узео своје две голе црне и тешке дојке у руке и поче говорити молитву, држећи непомично очи на планети.

То је била молитва Зохри, која је богиња с тако исто црним и тешким дојкама. Зохра свако вече шаље своју звезду да прими за њу молитву свих жена у пустињи чије тело жуди човека.

Сутрадан у сутон, на тој истој обали, лежала је она у наручју тога путника странца. Али, несрећница, није поздравила, држећи своје дојке у рукама, излазак Звезде, јер су јој очи биле помрчале од његових пољубаца.

Тако је странац био одвојио жену од њеног божанства. Зато му је жена дала неко грожђе од кога је морао умрети пре него увређена Звезда зађе у пустињи. Јер је Зохра свирепа и не би јој више на обалу слала свако вече другог човека.

ПРОРОЦИ

Пред селом се јавио пророк из неке друге земље. Око њега су се окупила деца, пси и кокоши. Сеоска луда био је при томе дочеку, и потрчао у село да јави долазак пророка. Казао је да пророк има браду која блешти као сунце, и очи као у курјака, и ноге као у патке, и да нико не разуме о чему говори.

Али је у селу био већ један пророк који је изгледао лепше, и којег су разумевала и деца и животиње.

Сеоска будала је тада предложио да се саставе два пророка као два петла који треба да се боре пред светом. Сви рекоше да ће одиста бити смешно, јер њихов пророк из села неће моћи гледати сунчану браду оног другог, и да ће се престравити пред његовим курјачким очима, и да ће бити згажен под ногом која је као нога у патке.

Али се пророци нису потукли као петлови.

Оба су говорили о Добру и оба искрено веровали: и срели се на путу истине која је увек једна. Међутим била је недеља, и народ је био дошао да се смеје, а не да мудрује, и није очекивао ништа друго. Хтео је да види само како један пророк пада у прашину под ногу другога која је као нога у патке, и да се смеје обојици.

Пророци су и даље говорили на раскршћу пред селом, али су обадва брзо остали сами. Први је одатле побегао луда, отрчавши у село, најкраћом стазом, јурећи једно куче.

Цео народ се брзо кренуо за будалом.

ДУБРОВАЧКА ПЕСМА

Велико веће донело је закон да чланови убогог племства могу просити по граду, али са маском на лицу. Исти дан је на тајна врата изишла Луца из своје мраморне палате у којој није било више хлеба. Под маском на лицу отишла је да стане на мост који дели град од предграђа.

Била је прикрила своје велике сјајне плаве косе које блистају као празнични краљевски огртач и по којима би је познао цео град. Пружила је ка гомили своју у црну рукавицу обучену ручицу на чијем је длану било исписано да ће последњи потомци кнежева и победиоца код Епидаура бити просјаци.

Пучани су на тај длан остављали сребро а властелини злато. Првог дана је познала у гомили дароваоца једног племића који је био друг њезиног детињства, када је са широких тераца пуштала птице да по њиховом лету види ко ће од њих двоје бити срећнији. Другог дана је примила милостињу другог племића који није имао десну руку јер је изгубио у једном од многих двобоја на којима се борио због ње. Они је нису препознали.

Али трећи дан је примила милостињу од једног властелина који беше први човек пред ким напречац затрепери и њено срце и њена дојка. Она није знала ко је он. Али је задржала његов златник који јој је требао да купи неколико капи отрова. Сутрадан, тридесет племића у црном носили су на рукама ковчег на

коме су били грбови кнежева и победиоца код Епидаура, и у коме је лежала Луца, покривена својом плавом косом, која је блистала као празнични краљевски огртач.

КАЗНА

Народ се састао у шуми да суди жену која је изневерила мужа, преварила и љубавника, и убила његово дете у утроби.

Маховина је блистала у сунцу. Грлице су певале у грању. Мирисале су јагоде.

Народ је изабрао за судије једног старца са седим власима који је био мудрац, и једног дечака са плавом косом који је био копице. Жена је стајала у гомили и смејала се народу, и ругала се таквим његовим судијама.

Жена није веровала у Бога, и није разумевала речи мудраца. А није веровала ни у љубав, и није разумевала сузе дечака. Није веровала ни у природу која се свети, и није слушала кад су јој говорили о детету које је дала на свет, без његовог гласића, с мртвом руком на срцу.

Тај је народ био строг и осудио је жену да остане везана гола за стабло у шуми да је ноћу разнесу зверови. Она је молила само да јој оставе њене ђердане од лажних драгуља који су сијали као ђердани у краљице.

У поноћ је изгрејао месец, крупан као аждаја.

У шуму се кришом вратио дечко и одрешио блудницу. Она је дечку извадила оба његова плава ока да не би видео на коју ће страну она отићи. О врат му је обесила један свој лажни ђердан и послала га у град да каже мудрацу: да она служи законима природе а не

законима људским. Јер је радост у космосу преча
него срећа међу људима.

СВЕТЛОСТ

Тај човек је чекао у звездари да у зодијаку блисне једна звезда коју ће он ухватити у своја огледала, и која ће бити његово откривење. Она ће понети његово име кроз просторе неба као што би га његово дете носило кроз улице града.

Сваке године у исте ноћи чекао је он да се пролије светлост тог непознатог поноћног сунца, које је слутио, и у које је само он веровао, и које ће проћи путем којим је досад прошла само његова узнемирена душа.

Године и звезде су пролазиле, а његов дух био је увек засењен том светлошћу звезде која није хтела да изиђе из своје тајне. Његове очи биле су засењене том модром планетом која се негде купала у мору свог сопственог сијања, безбрижно, као млада жена у таласима које нико не види и нико не вреба. Али је он чекао да се та звезда попне на једну одређену тачку у свемиру, као на степенице свог престола.

Тако је прошао цео живот тог човека заљубљеног у звезду.

Али он је умро срећан јер је цео живот живео у светлости звезде која је била лепша и већа него све друге звезде: зато што је светлила а није ни постојала.

Њена светлост је била толика да тај човек никад у животу није знао ни за мрачну шуму ни за тамну стазу.

СРЕЋА

Широким путем који те вечери из града вођаше у поље, ишла је шарена гомила пратећи једног човека којег крвници треба да обесе. Нико није знао је ли осуђеник био зликовац или мученик. Гомила је ишла радосно зато што су многи хтели да дограбе доцније по комадић конопца којим је задављен кривац, јер кажу да такав комадић доноси другима срећу.

Вечерње шеве су, бежећи пред гомилом, дизале се у сврдлу над житом, и као сјајне жице пролазили су њини гласови кроз ваздух пун пурпурне прашине и жагора.

Једни су хтели конопац да би им оздравио болесник, други да би имали хлеба, трећи да му стада не сатре помор, а четврти да му се врате лађе које је послао на море. Тај дан сви су ишли у поље као на кладенац среће.

Кад је поред друма издахнуо обешеник, гомила је грабила за конопац, манито, као што се премрли од жеђи грабе за кап воде. Једно девојче, које је било заљубљено, полукрвавим рукама зграби комадић конопца и притиште га на усне. На очи јој ударише сузе радости и усхићења.

Кад се враћаху у град, био је већ пао мрак. Локве у пољу биле су пуне звезда и жаба.

ПЕСМА О БОГУ

У тој земљи служио је Свештеник Сунца, јер је ту народ веровао да све добро и лепота долазе од светлости. Али је ту небо било тамно као чађ, а море сиво као пепео.

Али у краљевству које је било одмах до те земље, небо је било сјајно, и море је било весело, а народ је обожавао змију.

Преко реке која је делила ове две земље разговараху два човека:

— Ми живимо у мраку а обожавамо Сунце које неће да нас огреје. Ви живите у земљи која је сва на сунцу, и где зру сви плодови, и где су жене лепе, а обожавате Змију. Пуне су змија све ваше траве, и воде, и зидови ваших кућа, и оне вас поједоше. Божанства су зла и свирепа. Хајде да их оборимо и да тражимо друга.

Али чуше ово остали људи из два краљевства, и појурише на обалу, и убише ова два бунтовника.

А нису знали да су ова два човека били велики као два божанства: јер су били једини који су у свом неспокојству назрели долазак новог Бога.

ДРУГОВИ

Кад се кроз хуку ноћног планинског ветра чуло да неко и по трећи пут закуца на врата, домаћин се диже да види ко је. У страшној ноћи чуло се како лају лисице.

Човек који је био изгубио пут у помрчини, и склонио се овде од зла времена, не препозна у домаћину човека који му је некада украо жену и псето. А домаћин је опет видео у странца само његову тешку торбу која је изгледала пуна новца.

Преконоћ, дигну се домаћин и његова жена, задане путника и узму му торбу.

Ни жена није познала свог некадањег мужа. Али је псето познало свог некадањег друга. Оно му је дуго лизало стопе, и урлало над њим с пиштањем и са сузама.

Јер жена има инстинкат спола а не инстинкат пријатељства.

ПЕСМА О ЖЕНИ

Њено је срце пуно официра као кула у Дамаску, и трговаца као пијаца у Багдаду, и лажних артиста као лука у Дамаску.

Њени је љубавници посипају мирисима из Јафе, и ките перјем из Брусе, и вешају јој ђердане из Самаре, и заливају је вином са Кипра. На нокте рука и нога међу јој румени бакам из Ангоре.

А она је некад била краљица у једној земљи с ону страну песка. Кад су је протерали, несрећа је довела у овај град где је дошла идући стотину дана за нечијим дромедарима.

На песку целим путем куд је прошла, остале су свуда њене ситне стопе наливене сунцем, као мале локве наливене истопљеним сребром.

Кад је у улици тог града срела једног странца, познаде у њему свог првог љубавника из негдашњег свог краљевства. Он је још носио на свом палцу њен тешки прстен.

Тада се зацерека као блудница, и заплака тихо, као краљица.

ЈЕВРЕЈСКА ПЕСМА

Њене су очи као двоје деце, обучени у плаво, која се држе за руку, и певају псалам цара Давида.

Њене су усне као две речи библије које је написао пророк кад се вратио из пустиње у којој је разговарао с Богом.

Њене речи су тихе, и кад она почне да их изговара, то изгледа као падање звезда на језеру Генезарету.

Њен је корак благ, и она иде оборених очију, мислећи на свој златни појас, своје паунове, и хладну месечину коју је једном видела на планини Синис.

Јер је Естира кћи поглавице из мога племена, из царске лозе.

И док ја стражарим ноћу пред њеним шатором, умирући од пожуде, она спава држећи међу прстима два сребрна цвета јасмина.

СВЕТАЦ

Ноћним путем, белим и прашљивим, враћао се светац из града у планину где је била његова колеба. С њим је ишао само његов мршави магарац који није јео ништа цео дан док је светац говорио учећи људе милости и страху од Бога, а не добивши ни сâм ни од кога ни парче хлеба.

Дух светитељев био је испуњен великим истинама, и он није осећао да посрће од глади. Близу једног раскршћа виде како се откиде с неба једна звезда, сиђе с планине и пређе реку, и причека га на раскршћу.

Душа светитеља озари се њеним сјајем, и он блажено пружи руку којом је цео дан указивао на Бога. Звезда сиђе на његов длан и обасја целу ноћ.

Светац се баци на земљу пред тим знаком с неба, и затим се крену за звездом која се истим путем врати у небо.

Сутрадан су га пролазници нашли мртвог крај пута с дланом који је још био отворен. Повели су весело његовог магарца који се целу ноћ напасао и сад радосно потрчао за њиховом магарицом. На длан старца оставили су пажљиво камен да не постане вукодлак и да не помори околину.

ЗИЗЕМА

Зизема има трбух као штит царев о који се разбију сви јуриши непријатеља.

Брадавице су на њеним грудима као две крупне капи крви рањене лавице.

У њеним зеницама горе широке ватре као пожар у којем је непријатељ спржио сву нашу жетву од Шаса до Гамаре.

Њено тело се повија од кључева крви као река Атарис која је пуна змија.

Али кад под вече прође испод њених вртова неко пурпурно једру и зачује се нека тужна свирала —

Она заплаче нежно као кошута коју је пробудио зрачак месеца у шуми.

СЕМЕ

Он је сејао и певао, и сејао и певао. Он је сејао црно и бело семе свога сна. Топли пролетњи ветрови су мирисали, и благе априлске кише уливале се у његове сребрне бразде. Пустиња ће се после тога покрити цвећем и руменим плодовима. Свуд ће бити класје до појаса и шуме до неба.

И он је ишао све даље за сунцем и звездама, и сејао у пустоши и певао у тишини. Није се освртао иза себе, и не би више знао пут да се врати на своје огњиште.

Није мислио да ли ће ветар однети семе у реку, и јутарњи мраз побити младе клице. Није мислио да ли ће доћи црне и беле птице и позобати у сјајним браздама црно и бело семе. Он је ишао све даље, и сејао, и певао.

Али кад се његов глас угасио и рука малаксала, и кад је пошао да се врати откуд је дошао, он се изгуби у мору свог класја која је сам посејао, и у помрчини шума које је сам подигао... Између њега и целог света стајала је сад, високо до неба, отровна вегетација његовог сна.

СТАРИ ЗАПИС

Море ће ти говорити о Бескрајности, небо о Чистоти, а мрачни чемпреси о Тузи. — А ти ћеш рећи мору и небу и чемпресима: „Моја љубав има у себи и вашу бескрајност, и вашу чистоту, и вашу тугу. Јер зато што вас је моја душа обожавала, она се саздала од оног што је обожавала.“

Звезде ће ти говорити о Вечности, а зоре о Светлости. — А ти ћеш одговорити звездама и зорама: „Из моје љубави се рађају млечни путеви и небеска кола, и мирна свитања на планини. Јер ваша вечност и ваша светлост нису друго него атрибути љубави.“

Вечерњи сутони говориће ти о Смрти, а тишине о Забораву. — А ти ћеш одговорити сутонима и тишинама: „Има нешто што не умире за људско срце, а то је нерасудна али ненадмашна вера у нереално и немогућно. И има нешто што стоји изнад судбине човека, а то је Љубав која је, као и Смрт, увек слепа моћ природе, а не циљ човечје среће или несреће.“

ПЕСМА ХРИСТУ

Ти ћеш остати самац на језеру на којем си проповедао убогим рибарима да је срећа у сиротињи а спас у љубави. Нестаће хришћана на земљи. Твоје се име неће више изговарати по црквама нити ће те ко за што молити. Од истока до запада певаће хорови новом сину небеском који ће донети другу истину за друге људе.

Али ти ћеш остати и кад хришћани буду нестали са земље. И кад израсте трње на путевима свих твојих мученика, ти ћеш једини живети, плавокоси и љупки младићу, јер си први указивао на путеве срца као на путеве божје.

Остаћеш, али видевши да је еванђеље било недовољно. Јер није Бог за људе у постигнутој истини него у вечитом тражењу. Тебе ће сви напустити јер си веровао да си га нашао. Бог је страشان само у слутњи и неизмеран само у очекивању.

И кад те се сви људи буду одрекли, и када те још једном буду сви исмејали, остаће још песници да ти се диве. И вечита Магдалена брисаће и даље својим косама твоје кржаве ноге. Јер ће остати у памети само оно што је остало у људском срцу.

Ти си својом истином само ограничио нешто што је неограничено; и говорио што је неизрециво. Али си својим ранама показао оно што је божанско у човеку. и зато, иако ниси открио Бога, ти си га посведочио.

НА РАСКРШЋУ

Коњаник је прејурио мостове на води, шуме у помрчини, и провалије у планини. Јурио је да јави свом граду да иде непријатељ да га запали.

На једном вечерњем раскршћу, недалеко од града, задржала је уморног путника једна млада жена и дала му воде да се напије. Она се усхити лепотом човека, баци златни појас у траву, и, опијена, пружи руке према њему.

Провели су ту ноћ у шуми, где је путник најзад заспао дубоким сном поред младе жене која је бдила. Она је добро чула када затутња негде земља преко које је претрчала непријатељска коњица у правцу града.

И чекала је жена равнодушно да се појави пожар њиховог града и осветли шуму, да би пробудила свог драгог и показала му на грудима своје гривне које није у мраку видео, и своје очи зелене као две купине у којима се легу змије.

Жена не види божанство кад између божанства и ње стане човек.

САДРЖАЈ

ЧОВЕК И ПАС	- 3 -
ЦРНА ПЕСМА.....	- 4 -
СРЦА	- 5 -
ПРИЧА О ЈАКОМ.....	- 6 -
НА СТЕНИ.....	- 7 -
МАЛА ПРИНЦЕЗА.....	- 8 -
ВЕЧЕРЊЕ.....	- 9 -
ЈЕДНЕ ВЕДРЕ НОЋИ.....	- 10 -
ДУБРОВАЧКА ЈЕСЕН	- 12 -
РАВНОДУШНОСТ	- 13 -
ЉУБАВ.....	- 14 -
ДЕЛО	- 15 -
ПРЕХИСТОРИЈСКА ЉУБАВ	- 16 -
ПРОЛЕТЊА ПЕСМА	- 17 -
ВЕЧЕРЊЕ ПЕСМЕ.....	- 18 -
ЧОВЕК.....	- 19 -
СУНЦЕ	- 20 -
ОСТРВО ПАПАГАЈА.....	- 22 -
РУКА	- 24 -
ОГЛЕДАЛА	- 25 -
ОТРОВ.....	- 26 -
ЗОХРА	- 27 -
ПРОРОЦИ	- 28 -
ДУБРОВАЧКА ПЕСМА.....	- 29 -
КАЗНА.....	- 31 -
СВЕТЛОСТ	- 33 -
СРЕЋА.....	- 34 -
ПЕСМА О БОГУ	- 35 -
ДРУГОВИ	- 36 -
ПЕСМА О ЖЕНИ.....	- 37 -
ЈЕВРЕЈСКА ПЕСМА	- 38 -
СВЕТАЦ.....	- 39 -

ЗИЗЕМА	- 40 -
СЕМЕ	- 41 -
СТАРИ ЗАПИС	- 42 -
ПЕСМА ХРИСТУ	- 43 -
НА РАСКРШЋУ	- 44 -

